

Ганущак-Єфіменко Л.М.

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту

Київський національний університет технологій та дизайну

Сохань І.В.

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту імені Л.І. Михайлової
Сумський національний аграрний університет

Резнік Н.П.

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту імені проф. Й.С. Завадського
Національний університет біотехнологій та природокористування України

Hanushchak-Yefimenko Liudmyla

Doctor of Economic Sciences, Professor
Kyiv National University of Technology and Design

Sokhan Inna

Doctor of Economic Sciences, Professor
Sumy National Agrarian University

Reznik Nadiia

Doctor of Economic Sciences, Professor,
National University of Biotechnology and Nature Management of Ukraine

ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗДОРОВОГО СТАРІННЯ НАЦІЇ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ КИТАЮ

Ганущак-Єфіменко Л.М., Сохань І.В., Резнік Н.П. Питання забезпечення здорового старіння нації та підвищення якості життя людських ресурсів Китаю. Питання здорового старіння нації та підвищення якості життя людських ресурсів є наріжним каменем соціально-економічної та демографічної політики Китаю. Метою дослідження було визначення шляхів активного використання трудового потенціалу та забезпечення соціально-економічного розвитку людей похилого віку шляхом інституційних змін суспільства через громадську самоідентифікацію та суспільний добробут. Похідними наслідками від застосованих заходів підвищення якості життя людських ресурсів можна вважати повторне працевлаштування людей похилого віку, спрямування їхнього трудового потенціалу до участі у справах громади та суспільства, щоб зменшити нестачу робочої сили та посиленій соціальний та фінансовий тягар на молодь, спричинений старінням населення. Розвивати трудовий потенціал для людей похилого віку – це розв'язати соціально-економічні протиріччя і змінити опір прогресу на силу суспільного розвитку. У реалізації стратегії розвитку та підвищення якості життя людських ресурсів похилого віку основним має бути особистісно орієнтований підхід. Тому слід дотримуватись тріади взаємофункціонуючих принципів розвитку: розвиток залежить від людей похилого віку – розвиток відбувається для людей похилого віку – плодами розвитку потрібно ділитися з людьми похилого віку. Окрім того, розвиваючи громадянську свідомість можна реалізувати самооцінку людей похилого віку та сприяти сталому розвитку соціальної економіки Китаю.

Ключові слова: розвиток, підвищення якості життя, старіння нації, населення похилого віку, людські ресурси.

Hanushchak-Yefimenko Liudmyla, Sokhan Inna, Reznik Nadiia. The question of ensuring the healthy aging of the nation and improving the quality of life of China's human resources. The issue of healthy aging of the nation and improvement of the quality of life of human resources is the cornerstone of China's socio-economic and demographic policy. The purpose of the study was to determine the ways of active use of the labor potential and ensuring the socio-economic development of the elderly through institutional changes in society through public self-identification and public welfare. Derivative consequences of the applied measures to improve the quality of life of human resources can be considered the re-employment of the elderly, directing their labor potential to participate in community and society affairs in order to reduce the labor shortage and the increased social and financial burden on the youth caused by the aging of the population. To develop the labor potential for the elderly is to resolve socio-economic contradictions and change resistance to progress to the power of social development. In the

implementation of the strategy for the development and improvement of the quality of life of human resources of the elderly, a person-oriented approach should be the main one. Therefore, the triad of interoperating principles of development should be observed: development depends on the elderly – development is for the elderly – the fruits of development must be shared with the elderly. In addition, by developing civic consciousness, it is possible to realize the self-esteem of the elderly and contribute to the sustainable development of China's social economy.

Keywords: development, life quality improvement, aging population, nation elderly, human resources.

Актуальність теми. Людина весь час веде боротьбу з природою за виживання. Старіння населення є не лише найпоширенішим соціальним явищем з кінця 20-го століття, але також і великою соціальною проблемою, з якою весь світ має зіткнутися у 21-му столітті. Старіння населення означає процес, у якому частка літніх людей у загальній чисельності населення країни чи регіону збільшується. За міжнародним стандартом, входження країни чи регіону в групу «старіючого суспільства» стається тоді, коли населення старше 60 років становить 10% від загальної чисельності популяції, або населення старше 65 років становить 7% від загальної чисельності.

Аналіз літературних джерел. Питанням підвищення якості життя людських ресурсів похилого віку китайські вчені приділяють велике значення через високу частку населення з працездатною конкурентоспроможністю у віці старше 60 років. Du Peng & Li Long (2022) вважають, що люди «молодого» похилого віку (60-69 років) є значним потенціалом для соціально-економічного розвитку країни, бо «мають працездатність і бажання брати участь у житті суспільства». Тому одним із методів підвищення якості життя Du Peng & Wang Wulin (2020) вважають «розвиток людських ресурсів похилого віку через реалізацію певних цілей управління та стратегій розвитку шляхом навчання літніх людей». Для цього уряд повинен створити інформаційну мережу та систему розвитку літніх людських ресурсів Deng Yupeng & Wang Taosheng (2017). Gao Lin (2015) зазначив, що для того, щоб усвідомити свою власну соціальну цінність, люди похилого віку повинні йти в ногу з часом, активно вивчати нову науку та технології, сприяти оновленню знань.

На думку Fan Ting (2015), уряди та неурядові організації в різних регіонах повинні зробити все можливе, щоб забезпечити умови для освіти, навчання та оновлення знань людей похилого віку, а також повною мірою відобразити важливу роль освіти для людей похилого віку. Для цього уряд повинен забезпечити відповідну політичну підтримку для участі «молодих» людей похилого віку в громадській діяльності, на цій основі збільшити інвестиції в будівництво громади, покращити розуміння літніми людьми справ громади та сприяти участі літніх людей у розвиток громади та будівництво (Liu Qing & Van Xiaona 2019).

Gao Lin (2015) запропонував, щоб побудова системи освіти протягом усього життя, вдосконалення системи навичок і знань, а також інноваційний зміст навчання були гарантовані з інституційної точки зору. Lin Hongxiang & Wang Xuebing (2022) додав пропозицію забезпечити безкоштовне професійне навчання людей похилого віку, щоб підвищити їхню професійну компетентність. Tu Yongqian (2021) припустив, що належне навчання може допомогти людям похилого віку краще адаптуватися до вимог роботи та зменшити перешкоди для повторного працевлаштування.

Метою дослідження було визначення шляхів активного використання трудового потенціалу та забезпечення соціально-економічного розвитку людей похилого віку шляхом інституційних змін суспільства через громадську самоідентифікацію та суспільний добробут.

Виклад основного матеріалу. Найстарішою країною у світі є Франція. З початку 19 століття Франція швидко розвивалася шляхом індустріалізації та урбанізації, не приділяючи уваги демографічним процесам, через що значно знизилася народжуваність. До середини 20-го століття більшість західних капіталістичних країн підійшли до порогу старіння суспільства, тоді як країни, що розвиваються, на той час ще були далекі в демографічних показниках до старіння населення. У 1956 році Організація Об'єднаних Націй опублікувала звіт «Старіння населення та його соціальні та економічні наслідки», в якому підсумовувалися результати дослідження старіння населення, як наслідок – питання старіння населення почало набувати концептуального бачення.

На 24-й сесії Генеральної Асамблеї ООН (1969 рік), представник Мальти, який висунув «проблему старіння, яка стоїть перед світом», висловив надію, що уряди всіх країн повинні звернути увагу на соціальні та економічні проблеми, пов'язані зі старінням населення та особливі потреби людей похилого віку (Liu Qing & Van Xiaona 2019). Відтоді послідовні сесії Генеральної Асамблеї неодноразово ставили це питання на порядок денний для обговорення та ухвалення відповідних резолюцій.

Незважаючи на те, що старіння Китаю відбулося відносно пізно, у порівнянні з іншими країнами, варто зазначити, що відбулося це завдяки реалізації політики планування сім'ї (Du Peng & Wang Wulin, 2020). У 1970-х роках рівень народжуваності різко впав, що призвело до швидкого розвитку ступеня старіння Китаю. У 1964 році лише 6,08 % населення Китаю було старше 60 років. У 1982 році цей показник зріс до 7,63 %, тобто середньорічний приріст становив 0,09 відсоткового пункту. У 1990 році кількість людей старше 60 років становила 8,58 % від загальної чисельності населення Китаю, що становить середньорічне збільшення на 0,12 процентного пункту протягом восьми років. У 2000 році кількість людей старше 60 років досягла 10,46% від загальної чисельності населення, збільшуючись на 0,19 процентного пункту щороку протягом останніх 10 років.

У 2022 році Китай офіційно увійшов до числа старіючих країн. На кінець 2021 року кількість людей у віці 60 років і старше в Китаї сягнула 18,9 % від загальної чисельності населення, збільшуючись на 0,4 відсоткового пункту щорічно в 21 столітті. Згідно зі стандартом класифікації старіння населення та його соціально-економічних наслідків, встановленим ООН у 1956 році, Китай має суспільство глибокого старіння (National Bureau of Statistics of the People's Republic of China, 2022).

Для вирішення проблеми старіння населення в академічних і політичних колах висунуто багато рішень, таких як збільшення пенсійного віку, заохочення народжуваності, залучення іноземної молодшої робочої сили (Tu Yongqian, 2021).

Досвід Європи довів, що хоча імміграційна політика може певною мірою полегшити ситуацію похилого віку, вона призведе до низки інших проблем, таких як зростання безробіття серед корінного населення, етнічні конфлікти та рівень злочинності (Gao Lin, 2015). Однак проблематичним є не лише змінити демографічну політику за короткий час (вжити заходів до зростання народжуваності), а й дочекатись часу, коли втілені заходи почнуть діяти. Тому Всесвітня організація охорони здоров'я для вирішення проблем, викликаних старінням населення, висунула пропозицію активного старіння шляхом розвитку людських ресурсів похилого віку.

Старіння населення означає процес, під час якого частка літнього населення відповідно збільшується в результаті зменшення кількості молодих людей і відповідного збільшення кількості літніх людей у загальній чисельності населення, або безперервного зростання середнього віку населення (Du Peng & Li Long, 2022). Цей процес зазвичай спричинений трьома факторами: зниженням рівня народжуваності, збільшенням середньої тривалості життя та міграцією. Коли в країні чи регіоні частка літнього населення зростає, а частка молодого населення зменшується, це означає, що населення країни чи регіону старітиме, або вікова структура населення має тенденцію до старіння (Fan Ting, 2015).

В усьому світі встановлено, що ступінь економічного розвитку та середня тривалість життя змінюються в позитивну сторону, тобто середня тривалість життя в країнах з розвинутішою економікою також є довшою. На даний момент Китай може запровадити гнучку систему виходу на пенсію. Згідно з принципом добровільності, працівники, яким фізично дозволено і які бажають продовжувати працювати, чи то з духовних чи економічних міркувань, можуть продовжувати працювати та робити внесок у суспільство, одночасно набуваючи відчуття власного існування.

З розвитком економіки та прогресом суспільства покращилися також медичні умови, що призвело до значного збільшення тривалості життя населення. Тому встановлений законом вік виходу на пенсію також має збільшуватися разом із розвитком суспільства та підвищенням середньої тривалості життя. В іншому випадку з розвитком старіння населення виникне низка соціальних проблем, таких як брак робочої сили, посилення на молодь тиску утримання та пенсійного забезпечення літніх людей.

Щоб відповідати світовим стандартам, Китай встановив 65 років як початковий вік старості. Середня тривалість життя жителів Китаю зросла з 77,93 років у 2020 році до 78,2 років у 2021 році, згідно зі Статистичним бюлетенем про розвиток медичних послуг за 2021 рік, опублікованим Національною комісією охорони здоров'я Китаю. Згідно з прогнозом Організації Об'єднаних Націй, очікувана тривалість життя мешканців Китаю в майбутньому ще збільшиться. Згідно зі звітом про пенсійні перспективи Китаю за 2021 рік, щоб по-справжньому насолоджуватися спокійною старістю, кожна людина повинна мати принаймні

1,822 мільйона юанів грошових заощаджень до виходу на пенсію (National Bureau of Statistics of the People's Republic of China, 2022).

В даний час середня пенсія в Китаї становить близько 3300 юанів на місяць, що забезпечує щоденні потреби у їжі, одязі, житлі та транспорті. Крім того, велика частка населення похилого віку сприяє зростанню коефіцієнта утримання в Китаї, що спричиняє соціальну нестабільність. Згідно прогнозу Організації Об'єднаних Націй, у 2040 році коефіцієнт утримання людей похилого віку в Китаї сягне 40%, що стане суттєвим фінансовим тягарем для молодого покоління.

Крім того, раптовий перехід від важкої роботи до неквапливого життя після виходу на пенсію створює для людей похилого віку величезну психологічну прірву. Тому, залучаючи дану категорію населення до участі у соціально-економічній діяльності, можна не лише підвищити дохід людей похилого віку, а й розширити соціальну сферу, зменшити самотність та покращити якість життя людей похилого віку.

Фактором, що впливає на ступінь старіння населення, також є міграція населення. Незважаючи на те, що міграція населення не збільшує літнього населення в цілому, вона може змінити регіональну структуру старіння. Урбанізація є основною рушійною силою просторового перерозподілу населення, а мобільність населення між містом і селом має сильну вікову вибірковість. У процесі урбанізації більшість людей, які переїжджають із сільської місцевості в міста, становлять молодь і люди середнього віку, а також більш сильну тенденцію до міграції мають неодружені люди, середній вік яких 16-40 років. Це ускладнює ситуацію щодо старіння сільського населення.

З 1982 по 2020 рік загалом 406,57 мільйона людей із сільської місцевості переїхали до міст, у тому числі 109,6 мільйона робітників, що становить 52,1 % від загальної чисельності населення. За той самий період частка літнього населення в сільській місцевості Китаю зросла з 7,8% до 10,9%, що на 3,1 відсоткового пункту; а міське населення похилого віку зросло з 7,4% до 9,7%, тобто на 2,3 відсоткових пункти (National Bureau of Statistics of the People's Republic of China, 2022).

Таким чином, забезпечення здорового старіння та підвищення якості життя людських ресурсів може не тільки дозволити людям похилого віку відігравати важливу роль, але, що більш важливо, для сім'ї – зменшити фінансовий тиск на молоде покоління щодо їхнього утримання. Таким чином можна досягти сімейної злагоди, зменшуючи виникнення загроз громадській безпеці, створити гармонійне соціальне середовище.

Висновки. Незважаючи на те, що потенціал розвитку людських ресурсів в Китаї відносно великий, все ще існують деякі проблеми в підвищенні якості життя населення похилого віку. Розвивати трудовий потенціал для людей похилого віку – це розв'язати соціально-економічні протиріччя і змінити опір прогресу на силу суспільного розвитку. У реалізації стратегії розвитку та підвищення якості життя людських ресурсів похилого віку основним має бути особистісно орієнтований підхід. Тому слід дотримуватись тріади взаємодіючих принципів розвитку: розвиток залежить від людей похилого віку – розвиток відбувається для людей похилого віку – плодами розвитку потрібно ділитися з людьми похилого віку. Це озна-

чає, що розвиток людських ресурсів похилого віку залежить від накопиченого трудового та особистісного капіталу, який має використовуватись для підвищення продуктивності праці та вирішення проблеми дефі-

циту трудових ресурсів у літньому суспільстві та допомогти забезпечити економічний і соціальний розвиток для повноцінного забезпечення потреб та підвищити якість життя людських ресурсів похилого віку.

Список використаних джерел:

1. Du Peng, Li Long (2022). Prospects for the development trend of education level of China's elderly population. *Population and Development*, 28(1), 59–67.
2. Du Peng, Wang Wulin (2020). Theory of population aging degree of the transition of the urban and rural differences. *Journal of population studies*, (2) 3–10.
3. Deng Yupeng, Wang Taosheng (2017). An institutional analysis of the shortage of migrant workers in China. *Economic Trends*, (5), 68–72.
4. Department of Population and Employment Statistics, National Bureau of Statistics, PRC (2021). *China Population and Employment Statistics Yearbook 2021*. Beijing : China Statistics Press.
5. Fan Ting (2015). Research on the Re-employment of the urban Young Elderly from the perspective of Social Work. *Market Research*, (09), 53–55.
6. Gao Lin (2015). Necessity and countermeasures of elderly human resource development under the background of delayed retirement. *Human Resource Management*, (05), 133–134.
7. Liu Qing, Ban Xiaona (2019). Analysis of human resources development strategies for the young and the elderly in urban communities. *Theoretical Observation*, (09), 83–84.
8. Lin Hongxiang, Wang Xuebing (2022). Human resources development and reemployment for the elderly. *Human Resources Development*, (14), 54–56.
9. Ministry of Health of the People's Republic of China (2021). *China Health Statistics Yearbook 2021*. Beijing : China Union Medical University Press.
10. National Bureau of Statistics of the People's Republic of China–2022. *International Statistical Yearbook 2023*. Beijing : China Statistical Publication Club.
11. Wu, L., Danko, Y., Chen, F., Yao, X., & Zhang, F. (2022). Mapping the Literature of Integrated Marketing Communications: A Scientometric Analysis Using Citespace. *Innovative Marketing*, 18(1), 152–167.
12. Danko, Y. I., & Reznik, N. P. (2019). Contemporary challenges for China and Ukraine and perspectives for overcoming these challenges. *Global Trade and Customs Journal*, 14(6).